

FEJKADE NYHETER ? UNDVIK ATT BLI LURAD — OCH ATT LURA ANDRA

- Moderna skrönor och ren propaganda
- Källkritik för att avslöja bluffar och påverkansmetoder

MIN BAKGRUND

- Jag heter Aminata Grut och arbetar idag som Digital Utvecklingsredaktör med ansvar för digitala plattformar hos en ideell organisation, Riksförbundet Attention.
- Tidigare har jag varit yrkesverksam som journalist i över 30 år och arbetat på en rad olika redaktioner och med i stort sett alla typer av media. Jag har också under 2017 och 2018 arbetat på Bonnier Broadcastings utvecklingsavdelning, i UX-teamet för streamingtjänsterna TV4 Play och C More (UX = User Experience), där vi designade innehåll och navigation för appar och webb.
- Jag producerar och programlägger också konferenser och andra evenemang. Nu i september en konferens för 150 frilansar från hela Norden, där vi bland annat ska ta upp just fejkade nyheter, desinformation och påverkanskampanjer.
- aminata@digiteach.se

KOMMER NI IHÅG DE HÄR SKRÖNORNA?

- Råttan i pizzen

KOMMER NI IHÅG DE HÄR SKRÖNORNA?

- Råttan i pizzan – alla vet att någon fick en tand från en råtta i pizzan, men ingen vet egentligen vem den där någon var.

KOMMER NI IHÅG DE HÄR SKRÖNORNA?

- Råttan i pizzan
- Kända folksången "Uti vår hage" är i själva verket ett abortrecept – **Falskt enligt forskare som testat ingredienserna, men stämmer bra med våra folkliga föreställningar om äldre tiders kvinnokultur.**

KOMMER NI IHÅG DE HÄR SKRÖNORNA?

- Råttan i pizzan
- Kända folksången "Uti vår hage" är i själva verket ett abortrecept
- Storsjöödjuret i Jämtland – **Finns kanske? Man vet aldrig och därför har länet fridlyst djuret om det skulle dyka upp.**

KOMMER NI IHÅG DE HÄR SKRÖNORNA?

- Råttan i pizzan
- Kända folksången "Uti vår hage" är i själva verket ett abortrecept
- Storsjöödjuret i Jämtland
- Drakar, troll och sjöjungfrur – Nääääää, eller? Det trodde folk bara på förr, när alla var vidskepliga och inte hade gått i skolan? Eller?

KOMMER NI IHÅG NYHETER SOM DESSA?

- Gudrun Schyman vill förbjuda skägg

Gudrun Schyman vill förbjuda skägg: "Patriarkal ansiktsbehåring hör inte hemma i 2014"

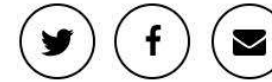
November 16, 2014

Gudrun Schyman, den skandalomsusade partiledaren för det Feministisk initiativ, har idag kommit med ett minst sagt kontroversiellt lagförslag - hon vill förbjuda skägg.

I höstens val såg det feministiska partiet Feministiskt Initiativ stor framgång, ändå räckte det inte för att ta sig in i riksdagen. Sedan dess har det varit tyst på Fi-fronten, förlusten tas inte upp offentligt och partiledaren Gudrun Schyman har tynat bort och inte syns märkbart i media - tills nu. Gudrun kom nämligen under söndagsmorgonen med ett politiskt uttalande

STORKEN

Rykande Färiska Nyheter och Skvaller

Hem | Arkiv | Kontakt

f Dela | Tweet

We're sorry, this content cannot be displayed. Refresh the page for more details.

Gudrun Schyman vill förbjuda skägg: "Patriarkal ansiktsbehåring hör inte hemma i 2014"

November 16, 2014

FALSKT

People Who Shared This

Just now · ☾

Hej...dum i huvve på riktigt!!!!

Show attachment

Share

... Vilket sam parti... Snacka om att leva i en fantasivärld...
... dags för skägget att tacka för sig..

Share

32 mins · ☾

Finns nog en del behåring på hennes kropp som också borde ansas...feministsubba!

Gudrun Schyman vill förbjuda skägg: "Patriarkal ansiktsbehåring hör inte hemma i 2014" | storken

Gudrun Schyman, den skandalomsusade partiledaren för det Feministiska initiativ, har idag kommit med ett...

STORKENSNYHETER.COM

En artikel från sajten storkensnyheter.com fick under måndagsförmiddagen spridning på svenska Facebook, där det påstods att FI-partiledaren Gudrun Schyman vill förbjuda skägg. Men sajten är satirisk och nyheten bluff.

Sajten storkensnyheter.com är en ny bekantskap för många svenska surfare.

Det är en satirsajt, vilket märks tydligt på flera av dess rubriker: " Nya

KOMMER NI IHÅG NYHETER SOM DESSA?

- Gudrun Schyman vill förbjuda skägg
- Nu är det bestämt – sista året med Kalle Ankas jul

Denna hemsida designades med WIX.com hemsidabyggare. Skapa din hemsida idag.

[Börja nu](#)

Storken Reader

Nu är det bestämt - i år är sista året med Kalle Ankas jul

December 17, 2014

Slutankat: i år är sista året med Kalle och hans vänner.

Sveriges Television har beslutat att det populära Kalle Ankas Jul skall sändas för sista gången i år. Ledningen för SVT har efter påtryckningar från allmänheten och bland annat Ebba Busch Thor (KD) beslutat att det istället skall sändas ett program som bättre symboliserar julens budskap om att ge och att känna gemenskap. I samarbete med Svenska Kyrkan kommer det under julaftonseftermiddagarna att sändas ett direktsänt välgörenhetsprogram från Storkyrkan i Stockholm.

Nej, Kalle Anka kommer inte sluta sändas på julafton

Jack Werner | 18 Dec 2014 | Uppdaterad: 18 Dec 14

En okänd satirsajt har slagit till igen – och lurat tusentals svenskar att det är sista julen för Kalle Anka. Till och med radiokanalen Rix FM gick på bluffen.

”Sveriges Television har beslutat att det populära Kalle Ankas Jul skall sändas för sista gången i år.” Så skriver en satirsajt i en text som, sedan den publicerades på onsdagen, har fått nästan 10 000 interaktioner på Facebook.

KOMMER NI IHÅG NYHETER SOM DESSA?

- Gudrun Schyman vill förbjuda skägg
- Nu är det bestämt – sista året med Kalle Ankas jul
- Hade en iPhone med svenska flaggan på – fick kvarsittning

”JAG SKITER I ATT DET ÄR FEJK DET ÄR FÖRJÄVLIKT ÄNDÅ!”

Jack Werner
@kwasbeb

Ingenting har hänt, men det är en bra story. Jobbar med källkritik och spökhistorier. Jag vet. Köp min nya bok: bit.ly/2EX853O

kwasbeb.se

Jack Werner

@kwasbeb

Following

Mats skiter i att det är fejk, det är förjävligt ändå. Jag skriver om psykologin bakom hans resonemang:

Translate Tweet

MAKTMISSBRUKET
5 timmar

Alva, 9, hade ett iPhone-skal med svenska flaggan på i skolan - Fick kvarsittning
nktigtstjukt.se

Artikeln är fejk. Kommer från en Storkens nyheter som är en satirside för 6 timmar sedan · Gilla · 4

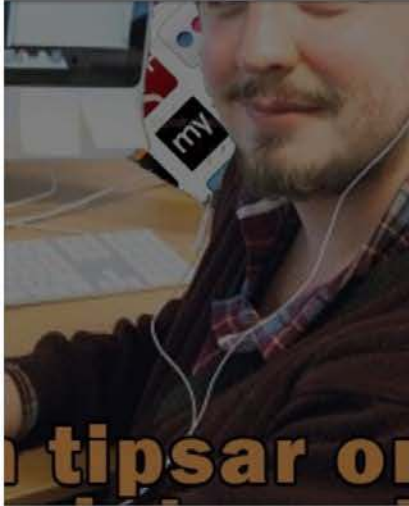
<http://touch.metro.se/nyheter/nej-skolan-gav-inte-kvarsittning-till-elev-med-svenska-flaggan-pa-mobilien/EVHnkA!FHMmhl3s6Dg/>
för 6 timmar sedan · Gilla · 1

Ja skiter i att det är fejk det är förjävligt ändå
för 6 timmar sedan · Gilla · 3

Blogg: Sanningen och varför ilska ryktesspridare struntar i den

Det är en uppenbart fejkad nyhetsstory. Ändå tycker Facebookanvändaren Mats, som de senaste dagarna cirkulerat i hänfulla skärmdumpar på Twitter, att det är f...

digital.di.se

tipsar on

© 2018 Twitter About Help Center Terms Privacy policy Cookies Ads info

May 10 at 9:49pm ·

UPPMANAR ALLA ATT 6:
SJUNG VÅR NATIONALSÅNGEN
DEN EJ FÅR SJUNGAS I SKOLORNA. FÅR
INTE RASISTISK. ÄR DU EN MES ELLER VAD ÄR DU KOPIER
OCH VARA MED OCH KÄMPA??
KOPIERA OCH KLISTRA IN NI SOM VÅGAR !!! 🤔

  9

11 Comments 3 Shares

 Like Comment Share

FALSKT

KOMMER NI IHÅG NYHETER SOM DESSA?

- Gudrun Schyman vill förbjuda skägg
- Nu är det bestämt – sista året med Kalle Ankas jul
- Hade en iPhone med svenska flaggan på – fick kvarsittning
- Om du firar nationaldagen är du rasist

Denna hemsida designades med WIX.com hemsidesbyggare. Skapa din hemsida idag

DELA på Facebook

Om du firar nationaldagen är du rasist

June 5, 2015

20-åriga Astrid Höök är en feminist och anti-rasist som ser Nationaldagen som rasistisk

Det är den tiden på året igen - sirenen blommar, det vankas sommarlov och studentflaken skramlar genom staden. Det är en skön tid, med värme, fest och kärlek – men det finns en svart, eller kanske snarare brun fläck som slafsat sig fast på den. Jag pratar förstås om Nationaldagen, Nationalistdagen eller Heja Jimmie-dagen som den också kallas.

MEN VEM NU HAR SKRIVIT ALLT DET HÄR?

- Två journalister från Metro börjar gräva.
- Svaret de hittar är kanske lite förvånande.
- En nätpublikation som kallar sig Storkens Nyheter verkar ligga bakom alla de här nyheterna.

Storkens Nyheter

@StorkensNyheter

Rykande Färska Nyheter och Skvaller

storkensnyheter.com

Joined October 2014

Tweet to Storkens Nyheter

1 Follower you know

21 Photos and videos

Tweets
112

Following
23

Followers
60

Likes
77

Follow

Tweets

Tweets & replies

Media

Storkens Nyheter @StorkensNyheter · 10 Sep 2015

SD går framåt, även bland SD väljare. Får 100% i ny mätning #svpol

denfriakarolinen.se/2015/09/10/sd-...

Translate Tweet

2

1

Storkens Nyheter @StorkensNyheter · 5 Aug 2015

Alla ni smala vita cisfunkofober som rev ner SDs rekalm borde skämmas - det var inte ER fajt att ta #SLSpriderRasism

Translate Tweet

Mirjam Mook: Alla ni smala vita hetero-cis funkofob...

Mirjam Mook är en rullstolsbunden autistisk lesbisk queerkvinna från Irak, xenoms pronomer är xen,

[Om serien](#)

[Se program](#)

-Det är jag som är Storken.
-Hej. Emmelie.

Här är Storken – Jakob, 20, lurade hela Sverige

Åsa Larsson | 06 Sep 2015 | Uppdaterad: 29 Jun 16

Jakob står bakom flera fejkisidor. Han har några frilansare, men skriver det mesta själv.

Foto: Åsa Larsson

Om serien

Se program

Nej, jag har ingen politisk agenda.
Jag är väldigt neutral, politiskt.

MEN HAN TJÄNAR PENGAR PÅ DET

- Klick på länkar till annonsörer från Storkens Nyheter genererar gott om pengar, så mycket att det är frestande för en ung man att fortsätta leverera fejkade nyheter.

Om serien

Se program

Det blir femsiffrigt, varje månad,
som det där drar in.

2. Inbördeskriget

Det har utbrutit inbördeskrig i Sverige i samband med att folk bränner ner flyktingförläggningar, hävdar den här artikeln som fick stor spridning på Facebook. Hur illa är det egentligen i vårt grannland?

Bild: Skärmdump

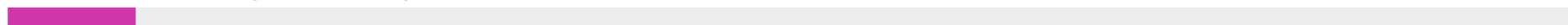

Är nyheten om inbördeskriget sann eller falsk?

Falsk 91.9% (351 röster)

Sann 8.1% (31 röster)

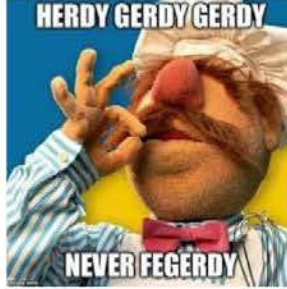
Antal avgivna röster: 382

*last night in Sweden. Sweden!
Who would believe this? Sweden!*

SmålandsVillans husbyggartjänst
i digital framkant

SPONSORAT AV NINETECH

Joint Academy tar
in 65 miljoner för
expansion

Experten om
Ohlsons
Amazonproj
"Bör se upp"

I tredje upplagan av sin lärobok *Introduction to Collective Behavior and Collective Action* skriver författaren David L. Miller om hur en masshysteri fungerar. Grupper som drabbas av "intensiv kollektiv upphetsning förlorar sin förmåga att skilja fakta från påhitt, och de blir lättprocoverade, mottagliga, okritiska och irrationella", skriver han och slår fast att rykten sällan är sanna men väl enhetliga, baserade på så kallad "paranoid logik".

Man skulle kunna argumentera för att människor som lever under intrycket att svenskheten, vad den nu är, är hotad – att vi inte längre får svinga svenska flaggan, sjunga julsånger, klä ut oss till pepparkaksgubbar – är delaktiga i en sorts lågintensiv digital masshysteri. Den kokar under ytan, gör sig påmind varje gång en aktuell rubrik dyker upp. De inblandade läser bara nyheter på platser där dessa hot blåses upp till en grotesk oigenkännlighet, och får därför bara intrycket att de blir mer och mer allvarliga. Sedan förstärker och bejakar de varandras världsbilder i olika slutna, sociala rum.

NY TEKNIK GÖR FÖRFALSKNINGAR LÄTTARE ATT GENOMFÖRA

- Nya och bättre redigeringsprogram för rörliga bilder och ljud, som kan härma en människas röst.
- AI, artificiell intelligens kan hjälpa oss analysera och sätta ihop röster och rörliga bilder och presentera fejkade resultat.
- AI-robotar kan till och med föra samtal med människor och svara så bra att vi inte uppfattar att det är en robot vi talar med.

0:23 / 1:12

You Won't Believe What Obama Says In This Video! 😊

4 861 803 visningar

71 TN 12 TN DELA

Never design alone.
LXP's Collaborative Approach Cuts Costs & Confusion. Making Work Fun!

Hur viktiga är olika informationskällor inför valet?

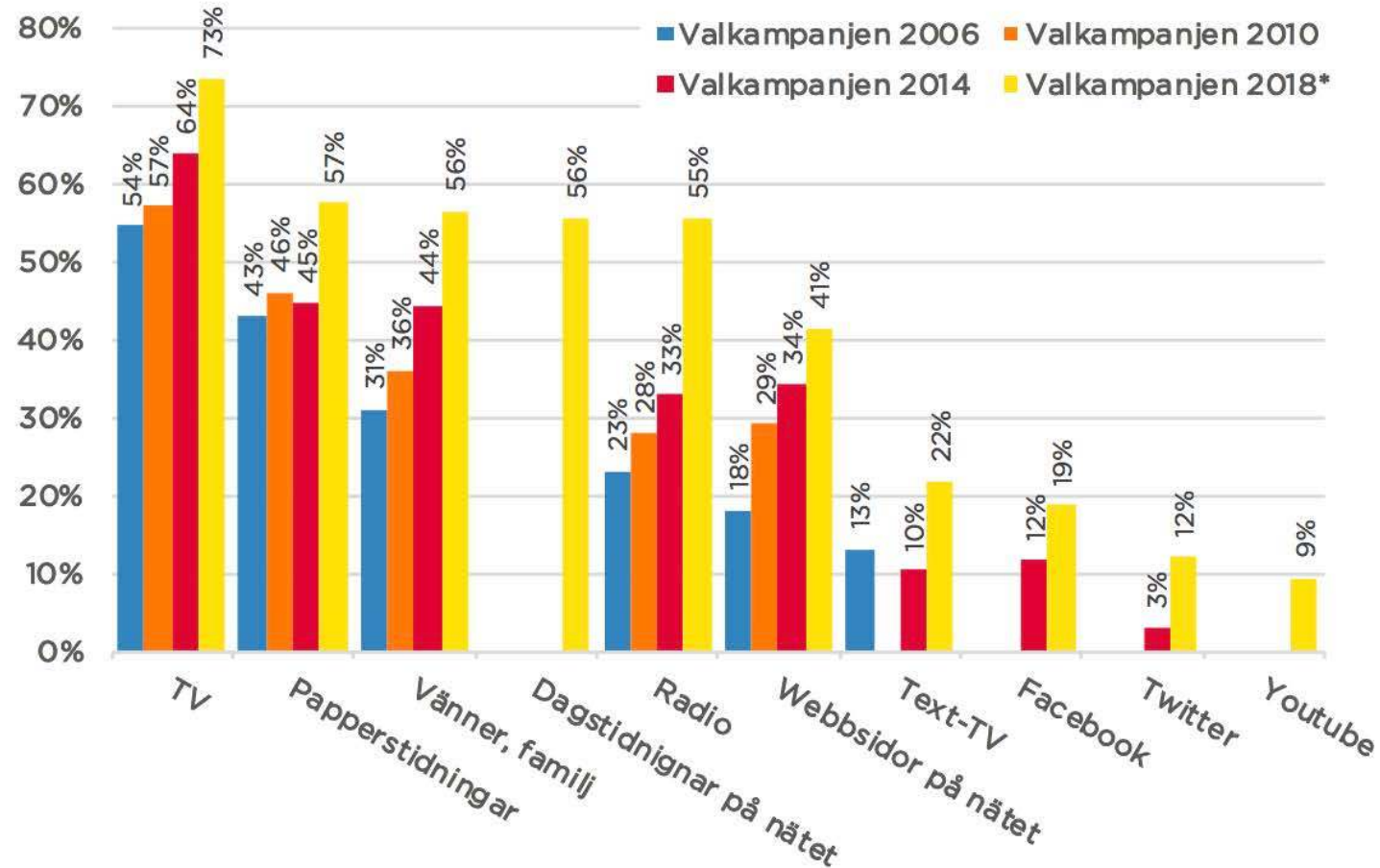

Diagram 3. Andel som anser att en informationskälla är "viktig" eller "mycket viktig" under valkampanjen på en femgradig skala. * Frågan om valkampanjen 2018 är ställd innan valet medan tillfrågade övriga år har svarat efter valet. Tidigare år har frågan om tidningar enbart formulerats som dagstidningar, medan den i år delas upp på papperstidningar och dagstidningar på internet.

VI ANVÄNDER NÄTET MER MEN LITAR ALLT MINDRE PÅ VAD SOM STÅR DÄR

- Inför valet 2014 använde många nätet för att skaffa sig information. Under det året dominerades debatten på sociala medier som Facebook av inlägg som var positiva till flyktingar, betonade människors lika värde och drog mer åt vänster på den klassiska skalan. Och bluffarna gjorde sina inlägg mer på skoj.
- Inför valet 2018 har debattklimatet förändrats kraftigt och antalet högerextrema och hatiska inlägg har formligen exploderat på Facebook och Twitter. Robotar programmeras att göra tusentals inlägg och att spamma meningsmotståndare. Det är ett helt annat och mycket hårdare och hänfullare debattklimat där hat och hot mot enskilda, mot journalister och politiker har ökat.
- Samtidigt har också vår syn på vad vi kan tro på och inte förändrats.

FÖRTROENDET MINSKAR

- 40 procent anser att "det mesta" på internet är pålitligt jämfört med 44 procent 2017.
- Varannan, 50 procent, anger att de kan bedöma om information på internet är sann eller falsk.
- Yngre är mer skeptiska än äldre till information på internet. De anser även att de är bättre på att bedöma sanningshalten i information.
- Bara 12 procent av Facebookanvändarna anser att det mesta eller all politisk info de tar del av på FB är pålitlig.

Andel av internetanvändarna som anser att det mesta eller all information på internet är pålitlig

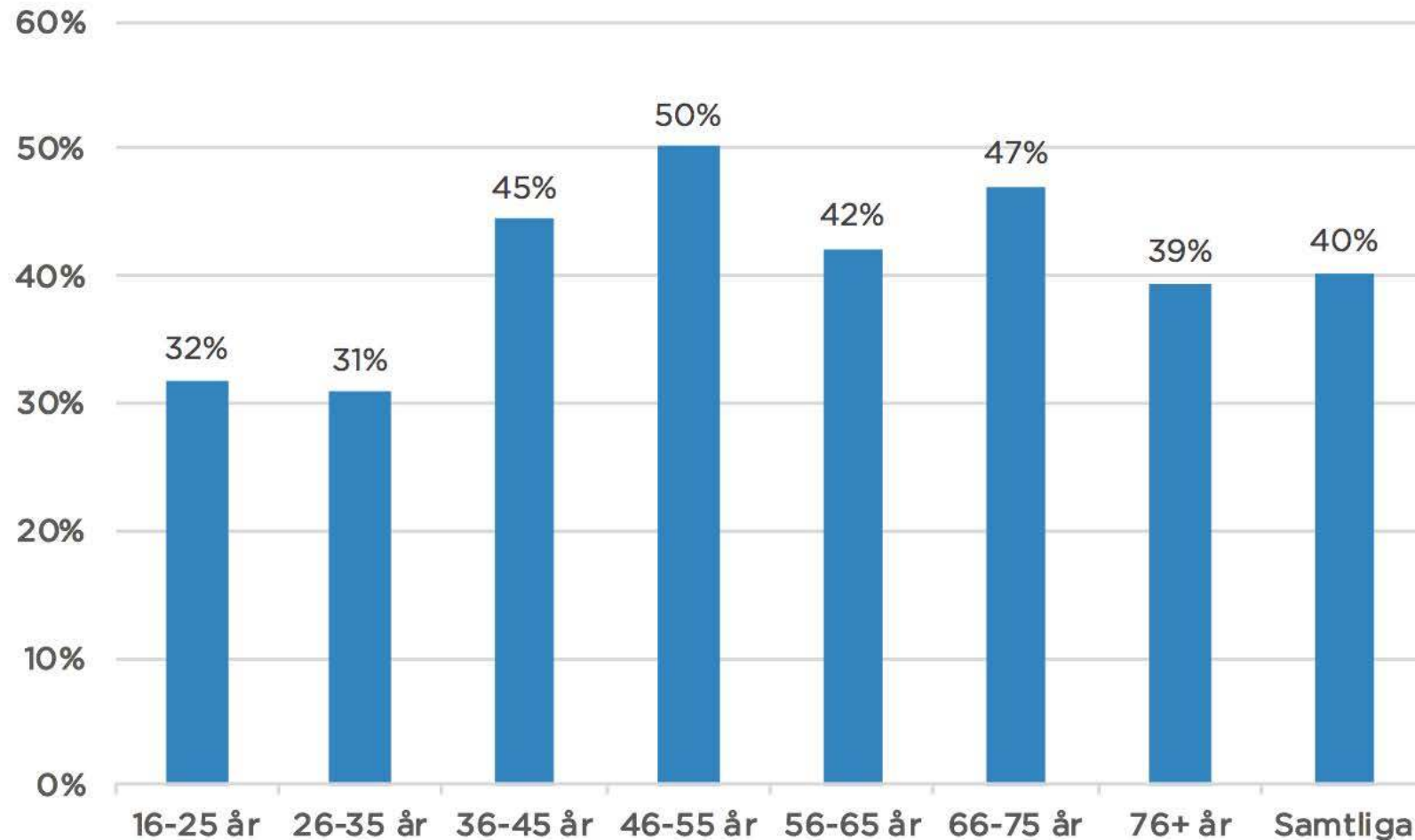

Diagram 19. Andel av internetanvändarna som anser att "det mesta" eller "all" information på internet är pålitlig uppdelat efter åldersgrupper. Övriga svarsalternativ är "ungefär hälften", "en liten del" samt "ingen alls".

Jag kan avgöra om information på internet är sann eller falsk

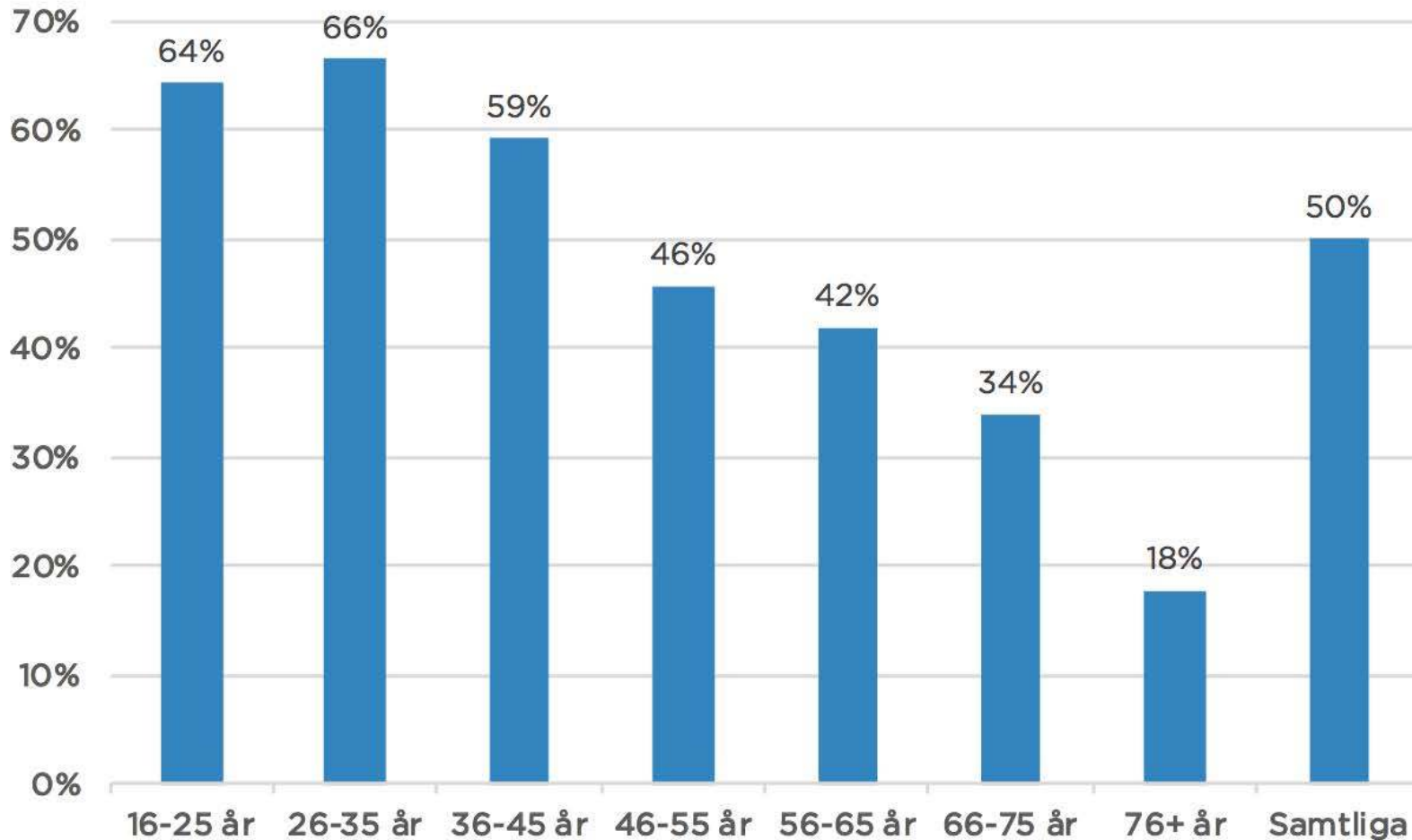

Diagram 20. Andel av internetanvändarna som anser att de kan avgöra om information på internet är sann eller falsk, uppdelat efter åldersgrupper. Personerna har svarat 4 eller 5 på en femgradig skala där 1 är instämmer inte alls och 5 är instämmer helt och hållet.

Jag tycker att människor ska få uttrycka extrema åsikter på nätet

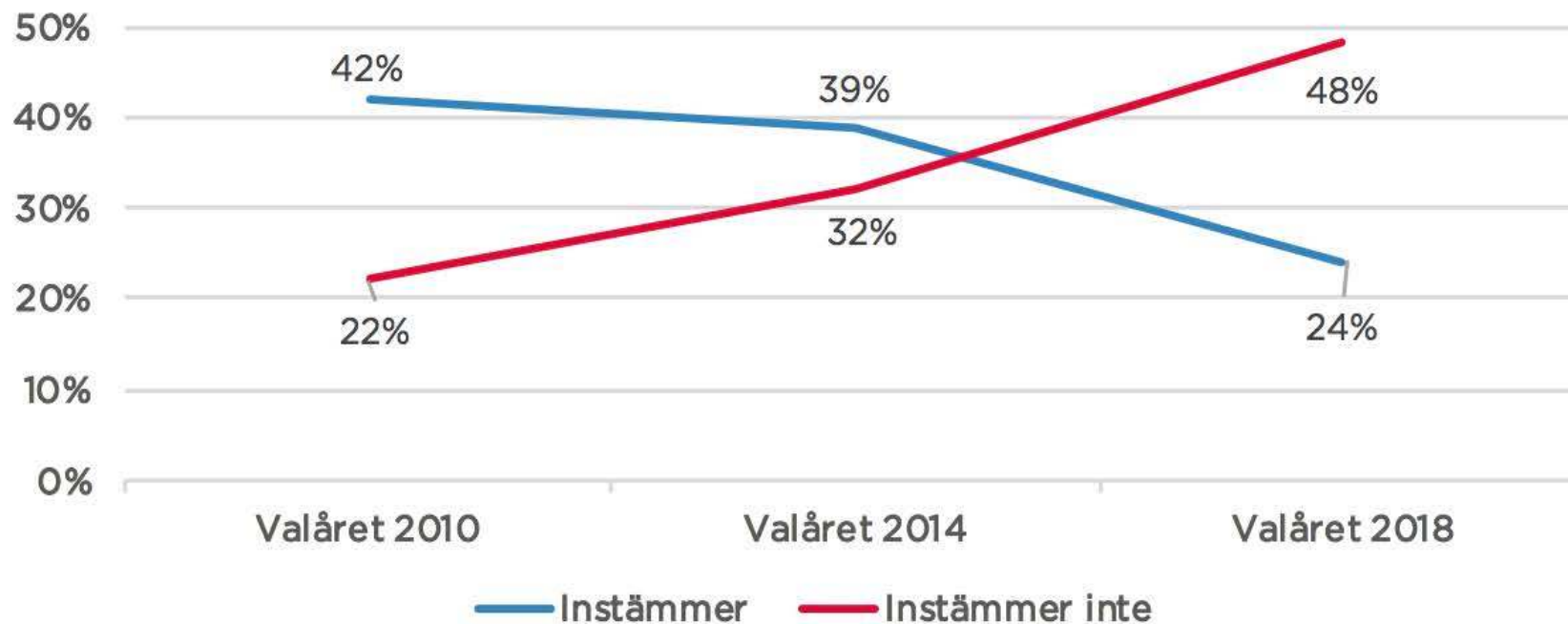

Diagram 16. Andel av svenskarna som instämmer i olika grad respektive inte instämmer i olika grad i påståendet: "Jag tycker att människor ska få uttrycka extrema åsikter på nätet". Frågan formulerades något anorlunda 2010 och 2014.

SÅ HÄR LÄTT FEJKAR DU EN NYHET

THE FAKE NEWS GENERATOR

MAIN / TOP STORIES / TONIGHT AT 11 - YOUTUBE

Headline:

Rabiessmittade katter attackerar äldre på Södermalm

Maximum 100 characters.

Description:

Det en gång så lugna Söder terroriseras nu av rabiessmittade katter, som förökat sig bortom kontroll. Problemet beror på att regeringen har avskaffat skyddsjakten.

Maximum 200 characters.

Fake News Site:

thefakenewsgenerator.com

Search Flickr for Graphic:

crazy cat

Search

Maximum 50 characters.

Graphic:

Preview:

Rabiessmittade katter attackerar äldre på Södermalm

Det en gång så lugna Söder terroriseras nu av rabiessmittade katter, som förökat sig bortom kontroll. Problemet beror på att regeringen har avskaffat skyddsjakten.

THEFAKENEWSGENERATOR.COM

GENERATE LINK

Push Trump Off A Cliff Again!

Aminata Grut

Tidslinje

Senaste

INTRODUKTION

Journalist. Scrum Master. UX/UI-writer. Digital strateg. Webbmagiker. Producent. CV på LinkedIn.

Digital utvecklingsredaktör / Produktägare på Riksförbundet Attention

Konsult inom UX, digitala strategier, agila processer, journalistik. på Digiteach.se

UX/UI Writer på Bonnier Broadcasting

CFO på Skarpnäcks Nyheter

Styrelseledamot på Frilans RiKS

Journalist | Digital strateg | Webbdesigner / Bygger webbsidor på Frilans (SJF)

Tidigare Liveproducent / Webbredaktör vid Ekot Sveriges Radio

Tidigare Experimentell Kulturtant vid Kinti Productions

Tidigare Taxi Driver vid Taxi Stockholm

Tidigare Redigerare, Näringsliv vid Svenska Dagbladet - SvD

Har jobbat på Dagens industri

Tidigare Redigerare/webbredaktör vid Metro Sverige

Tidigare Webbredaktör/reporter vid TV4 Nyheterna

Tidigare Nyhetsredaktör, reporter vid P4 Stockholm Sveriges Radio

Tidigare Nyhetsreporter vid Ekot Sveriges Radio

Tidigare Redigerare vid Dagens Nyheter

Gör inlägg

Foto/video

Livevideo

Livshändelse

Så här lätt är det att förfalska nyheter och dela dem på Facebook!

<https://thefakenewsgenerator.com/2018/09/3/Rabiessmittade-katter-attackerar--ldre-p--S-dermalm/5UmFiaWVzc21pdHRhZGUga2F0dGVyIGF0dGFja2VyYXlGw6RsZHJlIHDDpSBtw7ZkZXJtYWxt.RGV0IGVuIGFdpW5nlHPDpSBsdWduYSBtw7ZkZXlGdGVyYcm9yaXNlcmFzIG51IGF2IHJhYmlc3NtaXR0YWRlIGthdHRlciwgc29tIGbDtnLDTmthdCBzaWcgYm9ydG9tIGtbnRyb2xsLiBQcm9lbGVtZXQgYmVyb3lGcMOlIGF0dCBYZWdlcmLuZ2VuIGhhciBhdnNrYWZmYXQgc2t5ZGRzamFrdGVuLiA=.aHR0cHM6Ly9mYXJtMi5zdGF0aWNmbGlja3luY29tLzE3NzEvNDM3OTIzNzk5MDFfNGYzNjNmYzExY196LmpwZW==>

THEFAKENEWSGENERATOR.COM

Rabiessmittade katter attackerar äldre på Södermalm

Det en gång så lugna Söder terroriseras nu av rabiessmittade katter, som förökat sig bortom kontroll. Problemet beror på att regeringen har avskaffat skyddsjakten.

Foto/video

Känsla/aktivitet

Nyhetsflödet

Vänner

Din händelse

Vänner

Visa fler

Dela

INTRODUKTION

Journalist. Scrum Master. UX/UI-writer. Digital strateg. Webbmagiker. Producent. CV på LinkedIn.

- Digital utvecklingsredaktör / Produktägare på Riksförbundet Attention
- Konsult inom UX, digitala strategier, agila processer, journalistik. på Digiteach.se
- UX/UI Writer på Bonnier Broadcasting
- CFO på Skarpnäcks Nyheter
- Styrelseledamot på Frilans Riks
- Journalist | Digital strateg | Webbdesigner / Bygger webbsidor på Frilans (SJF)
- Tidigare Liveproducent / Webbredaktör vid Ekot Sveriges Radio
- Tidigare Experimentell Kulturtant vid Kinti Productions
- Tidigare Taxi Driver vid Taxi Stockholm
- Tidigare Redigerare, Näringsliv vid Svenska Dagbladet - SvD
- Har jobbat på Dagens industri
- Tidigare Redigerare/webbredaktör vid Metro Sverige
- Tidigare Webbredaktör/reporter vid TV4 Nyheterna
- Tidigare Nyhetsredaktör, reporter vid P4 Stockholm Sveriges Radio
- Tidigare Nyhetsreporter vid Ekot Sveriges Radio

Foto/video Känsla/aktivitet

Aminata Grut
Alldeles nyss

Så här lätt är det att förfalska nyheter och dela dem på Facebook!

THEFAKENEWSGENERATOR.COM
Rabiessmittade katter attackerar äldre på Södermalm
Det en gång så lugna Söder terroriseras nu av rabiessmittade katter, som...

Gilla Kommentera Dela

Kommentera

THE FAKE NEWS GENERATOR

[HOME](#) / [TOP STORIES](#) / [TONIGHT AT 11 - YOUTUBE](#)

Headline:

Maximum 100 characters.

Description:

Maximum 200 characters.

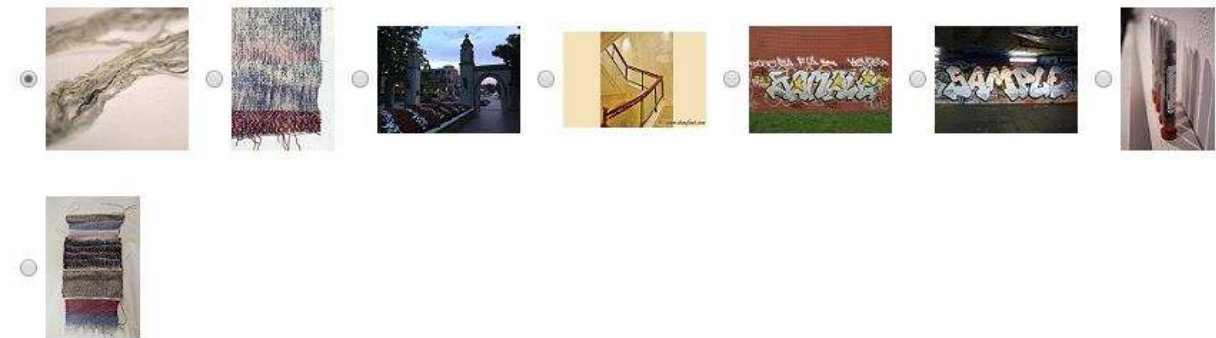
Fake News Site:

Search Flickr for Graphic:

Maximum 50 characters.

Graphic:

You clicked this fake news story. Now make your own!

Rabiessmittade katter attackerar äldre på Södermalm

Det en gång så lugna Söder terroriseras nu av rabiessmittade katter, som förökat sig bortom kontroll. Problemet beror på att regeringen har avskaffat skyddsjakten.

THEFAKENEWSGENERATOR.COM

GENERATE LINK

Headline and description are required.

[Push Trump Off A Cliff Again!](#)

Communicate Like A Team

Set Your Team Up For Successful Communication. Get Grammarly Business! grammarly.com

LEARN MORE

The Breaking News Generator - Today's top story... you! Or, whatever you want. Add your pic, write the headline and we'll go live to the scene. Sort of.

Headline

Löven gripen för snatteri

Ticker

Jimmie Åkesson: "Jag är inte förvånad"

Your Image

Välj fil Ingen fil har valts

Download

Post to Facebook

Upload to imgur

If you like Break Your Own News, try our new game: [Hot Take!](#) It's a party game of quick thinking and terrible opinions. Play it for free now!

Communicate Like A Team

Set Your Team Up For Successful Communication. Get Grammarly Business! grammarly.com

LEARN MORE

By @JonathanEx. Find more dumb stuff like this!

Mest läst

1 Gör Metros valkompass:
Vilket parti tycker som
du?
Nyheter Val2018

2 Oboyen slut - nu säljs
de för tusentals kronor
på nätet
Nyheter

3 Dagens horoskop - 3
september
Horoskop

4 Stor guide: Det vill
partierna inom åtta olika
ämnen
Nyheter Val2018

5 Metro lanserar
valkompass - nu kan du
testa dig själv
Nyheter Val2018

Läs också

Nyheter

Nu kommer handboken i

Nyheter | Viralgranskaren

Viralgranskarens varningslista

Hugo Ewald | Metro | 25 Jun 2014 | Uppdaterad: 30 Okt 17

Det här är Viralgranskarens lista över sajter som skriver fejkade eller satiriska artiklar, men som emellanåt får spridning som vore de på riktigt.

Metro

Viralgranskaren är ett initiativ från Metro som sedan 2014 granskat påståenden som sprids på sociala medier för att reda ut om dessa är falska eller sanna.

Detta är Viralgranskarens varningslista där vi varnar för webbplatser som sprider eller tidigare spridit falska uppgifter, med motiveringar till varför just dessa sajter finns på listan.

ANNONS -

KONTORSGIGANTEN .SE
Allt för kontoret. Och lite till.

Mest läst

1 Gör Metros valkompass: Vilket parti tycker som du?

Nyheter Val2018

2 Oboyen slut - nu säljs de för tusentals kronor på nätet

Nyheter

3 Dagens horoskop - 3 september

Horoskop

4 Stor guide: Det vill partierna inom åtta olika ämnen

Nyheter Val2018

5 Metro lanserar valkompass - nu kan du testa dig själv

Nyheter Val2018

Läs också

Viralgranskaren

Nej, flickan får inte en dollar för

Viralgranskaren

Här är Chrome-tillägget som varnar dig för fejsajter

Åsa Larsson | Metro | 12 Dec 2016 | Uppdaterad: 12 Dec 16

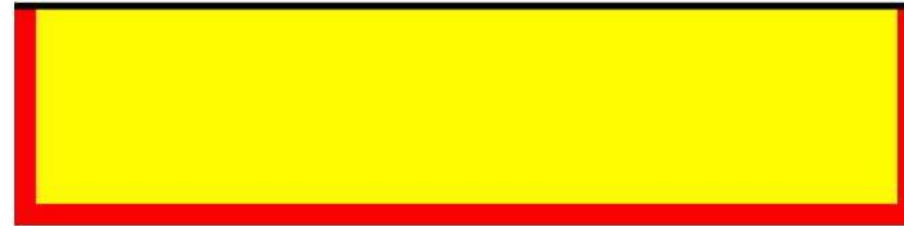

 DEN HÄR WEBBSIDAN FINNS PÅ VIRALGRANSKARENS VARNINGSLISTA

NYHETSPOSTEN

Morgondagens Verklighet

 SENASTE **POPULÄRT** **HETT** **TRENDIGT**

Nu lanserar Viralgranskaren ett verktyg som varnar för fejkat material på nätet.

Viralgranskarens varningslista har funnits med sedan starten 2014, men nu kan du se direkt i din webbläsare om du är på väg att surfa in på sidor som ligger på varningslistan.

ANNONS -

HONDA

NYA HONDA JAZZ

KLASSLEDANDE LASTUTRYMME
PRIVATLEASA FRÅN 1 995 KR/MÅN.
INKL. FRI SERVICE I 3 ÅR.
PRIS FRÅN 154 500 KR.

LÄS MER >>

Se helheten – snabbt och enkelt

Hur vet man om det man läser är sant eller falskt?

Vi tror att det bästa sättet är att bilda sig en egen uppfattning, att försöka se helheten. Vryfi försöker hjälpa dig att göra just det.

Du använder tjänsten genom att posta nyhetslänkar till chattboten [@vryfibot](#) för analys. Boten svarar sedan med en karta över artiklar som handlar om samma sak så att du själv snabbt och enkelt kan få en bättre bild av t.ex. en nyhetshändelse.

Testa redan nu, det enda du behöver är Facebook Messenger. Klicka bara på knappen nedan så är du igång. Det går snabbt och tjänsten är självklart helt kostnadsfri.

Skicka meddelande

my newsflash

a ~ product

FEJKADE NYHETER ? UNDVIK ATT BLI LURAD — OCH ATT LURA ANDRA

- Moderna skrönor och ren propaganda
- Källkritik för att avslöja bluffar och påverkansmetoder

Vilka tekniker används inom informationspåverkan?

Inom informationspåverkan används även en rad mer specifika tekniker för att påverka människors beslut. Teknikerna är under ständig utveckling där vanligt förekommande tekniker kan delas in i sex övergripande grupper. Inom varje grupp karaktäriseras teknikerna av liknande principer och genom att förstå hur dessa tekniker ser ut och fungerar har du möjlighet att lättare känna igen och identifiera fall av informationspåverkan.

Teknikerna är i de flesta fall neutrala. Samma teknik kan användas som en naturlig del av det demokratiska samtalet (i de fall de tillämpas på ett öppet och accepterat sätt) eller som en teknik inom informationspåverkan (i de fall de används för att vilseleda allmänheten). Att en viss teknik förekommer inom ditt område är därför inte nödvändigtvis ett säkert tecken på att det rör sig om informationspåverkan. Istället bör du utgå ifrån din bedömning av i vilken grad aktiviteten är avsiktligt vilseledande i syfte att skada samhället och använda din analys av strategiska narrativ och målgruppsanspassning för att besvara följande frågor:

- Hur starka är indikationerna på vilseledande och störande syften?
- Vad kan de strategiska narrativa och den tilltänkta målgruppen säga om syftet med kommunikationen?
- Om användandet av någon specifik teknik förekommer, används den på ett sätt som kan vara skadligt för allmänheten eller samhället?

SÄKERHETSPROTOKOLL PÅ INTERNET

Sedan i somras varnar Google automatiskt och markerar en sajt som osäker om den inte använder det så kallade https-protokollet som skyddas av SSL, security socket layer.

Finns inte SSL på sajten kan den vara falsk och försöka stjäla dina uppgifter, det är detta Google varnar för.

Illasinnad retorik

Retorik är ett accepterat och naturligt inslag i samhällsdebatten och det fria samtalet där alla har rätt att uttrycka sin åsikt med en konstruktiv debatt som gemensamt mål. Illasinnad retorik använder däremot andra tekniker och drivs i ett annat syfte. Det kan handla om att utnyttja ett fragmenterat offentligt samtal i syfte att vilseleda eller distrahera publiken. Det kan också handla om strategier för att bedra, vilseleda och avskräcka vissa aktörer från att delta i samhällsdebatten.

En aktör som ofta använder sig av illasinnad retorik är troll. Troll är användare på sociala medier som avsiktligt provocerar andra genom sina kommentarer och handlingar online. Deras aktivitet bidrar till ökad polarisering, tystar kritiska röster och överröstar den öppna debatten. Troll kan drivas av personliga motiv eller arbeta på uppdrag av någon annan (även kallat *hybridtroll*).

Teknisk manipulation

Informationspåverkan drar ofta nytta av modern teknologi för att uppnå effekt. Genom avancerade tekniska kunskaper kan individer manipulera informationsflödet på internet genom automatiserade konton och algoritmer eller en kombination av mänskliga och tekniska resurser. Lägga märke till att teknisk manipulation ofta använder nya verktyg för att utföra traditionella påverkanstekniker, exempelvis för att skapa vilseledande identiteter online eller för att skapa och sprida desinformation. Detta är ett område som utvecklas långt mycket snabbare än vår förmåga att analysera potentiella konsekvenser och användningsområden. I närtid har problem med så kallade deep-fakes, maskin- och djupinlärning samt artificiell intelligens (AI) aktualiserats och vi kan förvänta oss att denna typ av teknologi i framtiden kommer användas i ökad utsträckning.

Tekniker inom informationspåverkan

SOCIAL OCH KOGNITIV HACKNING

- Dold annonsering (dark ads)
- Bandwagon-effekten
- Tystnadsspiralen
- Ekokammare och filterbubblor

VILSELEDANDE IDENTITETER

- Lockfåglar (shilling)
- Imitatörer och bedragare
- Förfälskningar
- Potemkinkulisser
- Falska medier

TEKNISK MANIPULATION

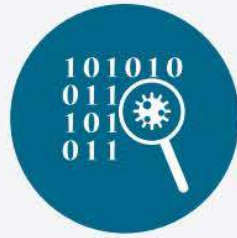
- Botar
- Sockpuppets
- Deepfakes
- Nätfiske

DESINFORMATION

- Fabrikation
- Manipulation
- Falsk tillskrivning
- Satir och parodi

TEKNISK MANIPULATION

- Botar
- Sockpuppets
- Deepfakes
- Nätfiske

DESINFORMATION

- Fabrikation
- Manipulation
- Falsk tillskrivning
- Satir och parodi

ILLASINNAD RETORIK

- Personangrepp (Ad hominem)
- Whataboutism
- Störtflod av argument (gish-gallop)
- Halmgubbar (strawman)
- Kapning av argument

SYMBOLHANDLINGAR

- Läckor
- Hackning
- Offentliga demonstrationer

DOLD ANNONSERING (DARK ADS)

Budskap som skräddarsys efter en individs psykografiska profil. Genom data från bland annat sociala medier går det att skapa databaser över individer med specifika uppfattningar, intressen eller personlighetsdrag. Annonser som endast kan ses av specifika individer kan innehålla budskap som tilltalar just dessas utmärkande preferenser eller åsikter.

BANDWAGON-EFFEKTEN

Personer som upplever sig vara del av en majoritet är mer benägna att dela med sig av sin åsikt. Botar och troll kan användas för att ge fler gilla-markeringar, kommentarer eller delningar på sociala medier för att ge intrycket att av vissa åsikter är mer populära än de egentligen är. Detta skapar social acceptans för ett budskap eller en åsikt vilket spelar på vårt kognitiva behov av social likriktning.

TYSTNADSSPIRALEN

Personer som upplever sig vara i minoritet är mindre benägna att dela med sig av sina åsikter. I motsats till bandwagon-effekten kan intrycket att man är i minoritet göra att man inte vill eller vågar uttala sig. Detta spelar på vår rädsla för att exkluderas eller pekats ut som avvikande.

EKOKAMMARE OCH FILTERBUBBLOR

Naturliga grupperingar inom vilka personer framförallt kommunicerar med andra som delar samma åsikter och uppfattningar. Ekokammare och filterbubblor kan uppstå både på och utanför internet. Personer med liknande åsikter kanske läser samma tidningar eller huvudsakligen umgås med likasinnade. De exponeras därför sällan för ideologiskt annorlunda åsikter. På nätet kan detta utnyttjas för att sprida riktad information till specifika grupper.

LOCKFÅGLAR (SHILLING)

En lockfågel är en person som ger intrycket av att vara fristående men som i själva verket samarbetar med eller tar emot betalning av någon annan. Lockfåglar används ibland för att skriva positiva produktrecensioner på webbutiker och för att ge trovärdighet till en person eller ett budskap. Det kan likställas med inköpt publik som garanterar applåder efter en föreställning. Inom informationspåverkan kan lockfåglar exempelvis vara en grupp internetroll som får betalt för att skriva kommentarer.

IMITATÖRER OCH BEDRAGARE

Imitatörer låtsas att de är någon annan än de egentligen är, d.v.s. ikläder sig någon annans identitet. Det kan röra sig om bedragare som påstår sig ha expertkunskap eller kvalifikationer de egentligen saknar, som att utge sig för att vara läkare eller advokat utan att ha genomgått den utbildning som krävs.

FÖRFALSKNINGAR

Att fabricera och förfalska information är ett effektivt sätt att få desinformation att framstå som autentisk information. Falsa sidhuvuden, stämplars eller namnteckningar kan användas för att få rena falskriker att se äkta.

POTEMKINKULISSER

Resursstarka aktörer kan gå ett steg längre och skapa falska och vilseledande institutioner och nätverk. Falsa företag, forskningsinstitut och tankesmedjor är exempel på det som kallas Potemkinkulisser som kan skapas och användas för att skänka äkthet till desinformation.

FALSKA MEDIER

Desinformation kan också spridas genom förfalskade nyhetssajter som efterliknar äkta sådana. På internet kan man exempelvis skapa en falsk webbplats som är i stort sett identisk med en riktig webbplats, men med annat innehåll.

BOTAR

Botar är datorprogram som utför automatiserade uppgifter, till exempel att dela vissa typer av information på sociala medier eller för att svara på vanliga frågor på en kundtjänstplattform. Inom informationspåverkan kan de användas till att förstärka utvalda budskap på nätet, spamma forum och kommentarsfält, gilla eller dela inlägg på sociala medier, eller för att genomföra cyberattacker.

SOCKPUPPETS

Falsa konton som hör till en individ som inte avslöjar sin riktiga identitet eller sina avsikter. Dessa falska identiteter används för att gå med i grupper och delta i debatter online. Två eller flera sockpuppets kan användas samtidigt för att simulera båda sidor i en debatt.

DEEPPAKES

Moderna inlärningsalgoritmer kan användas för att manipulera ljud och video på väldigt avancerade sätt. Man kan exempelvis producera falska men väldigt trovärdiga videoklipp där politiker läser upp påhittade tal. Man kan även byta ansikten på personer i befintliga videoklipp eller rekonstruera en persons röst digitalt.

NÄTFISKE

Nätfiske är en teknik som lurar användare att uppge lösenord eller annan känslig information på internet. Nätfiske omfattar även automatiserad spamning via e-postmeddelanden som framstår som att de skickats från en känd avsändare men som egentligen tillhör en bedragare som är ute efter personlig information. Spjutfiske (spear-phishing) är en sofistikerad typ av nätfiske som syftar till att komma åt information på säkra datorsystem.

PERSONANGREPP (AD HOMINEM)

Att attackera, misskreditera och förlöjliga personen bakom ett argument istället för att kritisera argumentet i sig. Personangrepp används ofta i syfte att tysta ner, hindra och avskräcka andra från att delta i diskussionen.

WHATABOUTISM

Att ta fokus från ett argument genom att belysa ett liknande fenomen som inte fått lika mycket uppmärksamhet, men som inte är riktigt relevant i frågan.

STÖRTFLOD AV ARGUMENT (GISH-GALLOP)

Att översvämma motparten med en flod av argument, fakta och källor, varav många är falska eller orelaterade till frågan.

HALMGUBBAR (STRAWMAN)

Att tillskriva sin meningsmotståndare argument och ståndpunkter denne inte står för, och sedan argumentera mot dessa ståndpunkter istället för motståndarens faktiska ståndpunkter.

KAPNING AV ARGUMENT

Att ta över en debatt och ändra dess riktning. Detta är särskilt effektivt på sociala medier i förhållande till hashtags och memes.

Desinformation

Med desinformation avses felaktig eller manipulerad information som sprids avsiktligt i syfte att vilseleda. Detta är en hörnsten i klassisk propaganda och utgör grunden till nutida diskussioner om "falska nyheter". Att medvetet använda desinformation för att vilseleda är inget nytt men digitala plattformar har skapat nya möjligheter och förändrat desinformationens karaktär. Felaktig information kan uppstå i form av manipulerad text, bild, video eller ljud. Dessa element kan användas för att stötta felaktiga narrativ, skapa förvirring eller för att misskreditera trovärdig information, individer eller organisationer.

FABRIKATION

Felaktig information som publiceras på ett sätt som får mottagaren att tro att den är sann. Fabricerade e-postmeddelanden från en politiker kan till exempel produceras och läckas till pressen för att undergräva politikerns trovärdighet.

MANIPULATION

Information som manipuleras för att kommunicera ett vilseledande och felaktigt budskap, exempelvis genom att lägga till, ta bort eller ändra element i text, bild, video- eller ljudklipp.

FALSK ELLER FELAKTIG TILLSKRIVNING

Presentation av korrekt fakta i ett orelaterat sammanhang för att framställa en fråga, händelse eller person på ett vilseledande sätt. Till exempel kan bilder tagna i andra sammanhang användas för att förstärka narrativet i en nyhetsartikel.

SATIR OCH PARODI

Satir och parodi är i vanliga fall harmlösa underhållningsformer. Inom informationspåverkan kan humor dock användas som verktyg för att sprida vilseledande information och förlöjliga eller kritisera individer, narrativ eller åsikter. Humor kan även användas för att legitimera kontroversiella åsikter.

Målgrupper

Att analysera strategiska narrativ är ett av flera tillvägagångssätt för att förstå logiken bakom misstänkta fall av informationspåverkan. Ett annat sätt är att analysera vem dessa strategiska narrativ talar till, d.v.s. vem den tilltänkta målgruppen är. Riktas narrativen mot hela befolkningen eller mer specifikt mot enskilda grupper eller individer? Använder man storskalig dataanalys (eng. *big data*) för att utforma riktade insatser mot personer med liknande personlighetsdrag och åsikter? Använder man målgruppsanpassning för att utnyttja sårbarheter eller beteendemönster kopplat till den specifika gruppen eller individen? Om man vet vem en berättelse riktar sig till blir det lättare att förstå syftet bakom och hur informationspåverkan är tänkt att fungera i det specifika fallet.

MÅLGRUPPER

Samhällsnivå: bred publik

Informationspåverkan inriktas mot breda grupper i samhället eller samhället som helhet genom att nyttja stora, gemensamma narrativ.

Sociodemografisk inriktning: specifika grupper

Specifika målgrupper identifieras baserat på demografiska faktorer som ålder, inkomst, utbildning eller etnicitet. På så sätt kan man skapa budskap anpassade för att tilltala gruppens medlemmar.

Psykografisk inriktning: individer

Data om individer används för att identifiera specifika personlighetsdrag såsom politiska preferenser eller beteendemönster, som kan ligga till grund för individuellt anpassad kommunikation.

Målgruppsanalysen kan avslöja intentionen bakom informationspåverkan. Om du analyserar de strategiska narrativ och kommunikationstekniker som används kan du skapa dig en uppfattning om vem som är den tilltänkta mottagaren och på så sätt skapa en förståelse för syftet och målsättningen med påverkansaktiviteten. Den analysen hjälper dig i sin tur att fatta beslut om lämpliga motåtgärder.

1 PROFILBILD

Antingen använder botar en stulen profilbild eller så saknar de profilbild helt och hållet. Gör en bildsökning för att verifiera profilbildens äkthet.

2 AKTIVITET

Många botar är väldigt aktiva, ibland med upp till 50 inlägg om dagen. Var vaksam mot konton med ett misstänksamt högt antal inlägg per dag.

3 NAMN

De flesta botar genererar sina användarnamn automatiskt. Upptäcker du konton med användarnamn som tycks vara slumpmässigt kan detta vara ett tecken på en bot.

4 KONTOTS SKAPANEDATUM

Många botkonton är skapade i direkt anslutning till att boten ska användas och är därför väldigt nya. Ibland används äldre konton men då tas ofta gamla inlägg bort, vilket resulterar i ett stort gap mellan skapandedatumet och första inlägget.

5 SPRÅK

Botar använder ibland automatisk översättning för att sprida budskap på flera språk. Detta leder till uppenbara grammatiska fel eller osammanhängande meningar. Konton som publicerar liknande innehåll på olika språk kan vara botar.

6 INFORMATION

Botkonton saknar ofta personlig information, alternativt använder påhittad eller förfalskad information. Kontrollera den information som anges.

7 INTERAKTION

Granska vilka inlägg och andra användare kontot interagerar med. Botar samordnas ofta och förstärker varandra, samtidigt som de har få följare som inte är botar.

TAKE CARE OUT THERE!

Fakta i den här föreläsningen kom från från IIS, Internetstiftelsen i Sverige, MSB, Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap, Tidningen Metro, Viralgranskaren, Utbildningsradion mfl.

Vill du veta mer? Besök gärna <https://www.iis.se/fakta/>

